

Δρ. Γεώργιος Ζάκος

Πρόεδρος του Γενικού Συμβουλίου Βιβλιοθηκών, Γενικών Αρχείων του Κράτους και της Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης

Εμμανουήλ Νίνος

Εκπαιδευτικός, Υπεύθυνος στη Σ. Β. στο 9ο Γυμνάσιο Περιστερίου,
Αν. Μέλος του Γενικού Συμβουλίου Βιβλιοθηκών, Γενικών Αρχείων του Κράτους και της Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης

Προτάσεις για τις Σχολικές Βιβλιοθήκες¹

Εισαγωγή

Για να μπορέσουμε να φτιάξουμε ένα εκπαιδευτικό σύστημα υψηλού επιπέδου που εκτός από την μετάδοση της γνώσης να δημιουργεί πολιτισμό και συγχρόνως να λειτουργεί ως αναπτυξιακός και πολιτισμικός μοχλός της κοινωνίας μας απαιτούνται ριζικές αλλαγές και δημιουργία βασικών υποδομών.

Το ζήτημα των Βιβλιοθηκών στα σχολεία μας είναι πολυδιάστατο, καθώς συνδέεται με τη γενικότερη παιδεία μας, την αγάπη και συνήθεια της ανάγνωσης στο οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον των παιδιών, και, βέβαια, είναι άρρηκτα συνυφασμένο με τις εφαρμοζόμενες εκπαιδευτικές και μαθησιακές πρακτικές στα σχολεία μας.

Η μεταρρύθμιση στον τομέα των Σχολικών Βιβλιοθηκών άρχισε το 1999, όταν υιοθετήθηκε η αρχή «**Κάθε σχολείο και Βιβλιοθήκη**» και το 2000, δημιουργήθηκαν οι πρώτες 499 Σχολικές Βιβλιοθήκες. Η εφαρμογή ήταν πιλοτική με προοπτική να γενικευτεί σε όλα τα Σχολεία της Δευτεροβάθμιας και, εν συνεχεία, της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στόχος που δεν πραγματοποιήθηκε.

Για να επιτύχουμε τον στόχο αυτό χρειαζόμαστε ένα σοβαρό, πολυδιάστατο δημόσιο διάλογο.

Με την πρόταση που καταθέτουμε αποσκοπούμε να καλέσουμε σε διάλογο τους αρμόδιους φορείς για τα θέματα που αφορούν τις Σχολικές Βιβλιοθήκες και τους εκπαιδευτικούς και να θέσουμε ερωτήματα και προβληματισμούς που θα οδηγήσουν στη

¹ $\emptyset \neq \varnothing \approx \int \sqrt{x} \approx \omega + \pi \neq \# : \mu : :: (\neq \approx \cap \sim \cong \approx \int \approx - : \leq \vee \sim \neq \neq \geq : \leq$

συνδιαμόρφωση θέσεων για το ρόλο της Σχολικής Βιβλιοθήκης στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής και μαθησιακής διαδικασίας του σχολείου, καθώς και για τη φύση και τα χαρακτηριστικά λειτουργίας της.

Η ΣΒ στο Νέο Σχολείο

Το Υπουργείο Παιδείας, Δια-Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων προωθεί την ανασυγκρότηση της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης με τη δημιουργία του Νέου Σχολείου που θα έχει ως επίκεντρο τον Μαθητή.

Το Νέο Σχολείο θα αναπροσαρμόσει τη λειτουργία του στα νέα εκπαιδευτικά, παιδαγωγικά, κοινωνικά και τεχνολογικά δεδομένα· θα υιοθετήσει νέες προσεγγίσεις της μάθησης και της παιδαγωγικής· θα προσφέρει πολυθεματική, ερευνητική/βιωματική προσέγγιση στη γνώση· θα αλληλοεπιδρά με την κοινωνία, θα ενθαρρύνει και θα ενισχύει τη δια-βίου μάθηση.

Για να γίνει πραγματικότητα το Νέο Σχολείο και να εκπληρώσει τους στόχους του είναι απαραίτητη η διαμόρφωση νέου Προγράμματος Σπουδών, που θα υιοθετεί νέες αρχές οργάνωσης και εφαρμογής, με κύριο συστατικό την ελευθερία και την ευελιξία του εκπαιδευτικού να παρεμβαίνει και να αυτενεργεί στο περιεχόμενο και τη μέθοδο της διδασκαλίας του.

Βασικές διδακτικές προσεγγίσεις, οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν κατά περίπτωση και σε συνδυασμό μεταξύ τους θα είναι:

- Η διαθεματική προσέγγιση -ώστε η γνώση να αλληλοτροφοδοτείται.
- Τα σχέδια εργασίας -μετάβαση από το «αποστηθίζω» στο «ερευνώ»
- Η διδασκαλία σε ομάδες -με στόχο το συλλογικό πνεύμα
- Η «διαφοροποιημένη» παιδαγωγική -που αφορά τις ανάγκες του κάθε μαθητή και όχι γενικά της τάξης.

Με αυτές τις διδακτικές προσεγγίσεις οι μαθητές θα αποκτούν ποιότητα και ταχύτητα στην ανάλυση και στη σκέψη, επάρκεια στη χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας και κριτική ικανότητα ώστε να μπορούν να επιλέγουν μέσα από την πληθώρα πληροφοριών και γνώσεων που θα έχουν στην διάθεση τους να κατακτούν το «μαθαίνω πώς να μαθαίνω», με τις νέες διδακτικές μεθόδους, το εκπαιδευτικό υλικό και τα ψηφιακά εργαλεία που θα έχουν στη διάθεσή τους.

Για την επίτευξη των στόχων αυτών θα αναπτυχθούν ολοκληρωμένα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα, με τη μορφή μιας ενιαίας ψηφιακής εκπαιδευτικής Βιβλιοθήκης, ώστε με σχετικές ψηφιακές εφαρμογές να ανασυγκροτούν το όλο σύστημα πρόσβασης του μαθητή στη γνώση.

Για τη στήριξη των Νέων Σχολείων θεωρείται απαραίτητη η ύπαρξη σε κάθε Σχολείο, μιας «Σχολικής Βιβλιοθήκης» ή «**Μονάδας Στήριξης της Εκπαιδευτικής Διαδικασίας του Σχολείου**» που θα αποτελέσει την βασική πληροφορική υποδομή υποστήριξης της εκπαιδευτικής και μαθησιακής διαδικασίας του Σχολείου.

Η ΣΒ στην νέα εκπαιδευτική πρακτική

Η ΣΒ θα λειτουργεί ως προέκταση της σχολικής αίθουσας, άρρηκτα συνδεδεμένη με τον υπόλοιπο σχολικό οργανισμό, με αποστολή την:

α) εξυπηρέτηση των μαθησιακών αναγκών των νεαρών της χρηστών, του αναλυτικού προγράμματος και των αναγκών του νέου ψηφιακού σχολείου (πρότυπα μαθητικά επεισόδια μέσα στη σχολική βιβλιοθήκη με χρήση της συλλογής της & των ΤΠΕ από τον υπεύθυνο και τους υπόλοιπους εκπαιδευτικούς), την παραγωγή ειδικού εκπαιδευτικού υλικού και σχεδίων μαθημάτων το οποίο ψηφιοποιημένο θα διατίθεται στο διαδίκτυο.

β) υλοποίηση προγράμματος φιλιαναγνωσίας με ανάπτυξη του εθισμού και της ευαισθητοποίησης των μαθητών στην αναγκαιότητα της ανάγνωσης και αναζήτησης σε πολλαπλές πηγές.

γ) υλοποίηση προγράμματος πληροφοριακής παιδείας με την εκπαίδευση των μαθητών στην αναζήτηση, αξιολόγηση, χρήση της πληροφορίας και την ανάπτυξη πρακτικών δια βίου μάθησης κ.α.

Η Σχολική Βιβλιοθήκη θα είναι βασικός συντελεστής εκπαίδευσης, καθώς θα συμβάλλει αποφασιστικά στην απόκτηση ικανότητας κρίσης, που, με τη σειρά της, θα οδηγεί στη διαμόρφωση ολοκληρωμένων προσωπικοτήτων και υπεύθυνων πολιτών.

Η εισαγωγή νέων μορφών διδασκαλίας και προσέγγισης της γνώσης, που θα αποτρέπει τα παιδιά από τη στείρα αποστήθιση και αναπαραγωγή της μαθητικής ύλης και θα αναπτύσσει την κριτική τους ικανότητα, συναρτώνται άμεσα με την ύπαρξη και λειτουργία της Σχολικής Βιβλιοθήκης.

Επομένως, η αποτελεσματικότητα, η απόδοση και η επιβίωση της Σχολικής Βιβλιοθήκης εξαρτώνται από το εκπαιδευτικό πλαίσιο που αυτή καλείται να υπηρετήσει αλλά και η επιτυχία του Νέου Σχολείου συναρτάται άμεσα με την ανάπτυξη και λειτουργία κατάλληλων Σχολικών Βιβλιοθηκών

Ο Χαρακτήρας και Ρόλος της ΣΒ

Η πληροφοριακή επανάσταση προκαλεί εύλογα ερωτήματα για το μέλλον και τη φύση της Βιβλιοθήκης στο Σχολείο τόσο ως χώρος όσο και ως λειτουργία.

Η Σχολική Βιβλιοθήκη εξελίσσεται πλέον σε Πληροφοριακή Μονάδα ή Κέντρο Στήριξης της Εκπαιδευτικής και Μαθησιακής Λειτουργίας του Σχολείου ή Τεχνολογικό Κέντρο του Σχολείου. (Η ονομασία αποτελεί αντικείμενο της παρούσας Διαβούλευσης).

Οι Σχολικές Βιβλιοθήκες ως χώροι θα συνεχίσουν να είναι απαραίτητες και σημαντικές, αλλά θα επεκτείνουν τη δράση τους πέρα από τους τέσσερις τοίχους και θα δημιουργούν «ιδεατές» Βιβλιοθήκες, ικανές να προσεγγίζουν και να υπηρετούν τους μαθητές όπου και αν βρίσκονται: εντός ή εκτός του σχολείου.

Κύρια αποστολή της Σχολικής Βιβλιοθήκης θα είναι, με ελκυστικούς τρόπους και μεθόδους, να διδάσκει και να εκπαιδεύει τους μαθητές στην ανεύρεση και, εν συνεχεία, την αποτελεσματική χρήση της πληροφορίας (δίνοντας έμφαση στην ανάπτυξη δεξιοτήτων από την ανεύρεση στην αξιολόγηση της πληροφορίας), ώστε όχι μόνο να ωφελούνται και να ικανοποιούν τις ανάγκες τους ως μαθητές, αλλά και να γνωρίζουν, πως θα εξυπηρετούνται από την πληροφοριακή προσφορά των Βιβλιοθηκών, γενικότερα, ως μελλοντικοί πολίτες, στην καθημερινότητά τους.

Η Σχολική Βιβλιοθήκη θα υποστηρίζει πληροφοριακά και τεχνολογικά τις εκπαιδευτικές και μαθησιακές ανάγκες του σχολείου και θα λειτουργεί ως το τεχνολογικό κέντρο του.

Κύριας σημασίας ρόλος της Σχολικής Βιβλιοθήκης θα είναι αυτός της προαγωγής της αγάπης για την ανάγνωση.

Στο νέο αυτό περιβάλλον οι κυρίαρχες αξίες της ανάγνωσης και της χρήσης του υλικού της Βιβλιοθήκης θα συνδυάζονται με την εκπαίδευση και ενημέρωση των μαθητών για π.χ. σεβασμό της πνευματικής ιδιοκτησίας των δημιουργών κ.α.

Οι Συλλογές της ΣΒ

Οι βιβλιακές συλλογές θα είναι προσαρμοσμένες στις ανάγκες του Ωρολόγιου Προγράμματος, ώστε με βάση και αφετηρία αυτό οι μαθητές να εξοικειώνονται στη σημασία της χρήσης των Βιβλίων μαζί με τη χρήση της online Πληροφορίας.

Οι συλλογές της Σχολικής Βιβλιοθήκης θα πρέπει να περιλαμβάνουν ένα πολυθεματικό έντυπο και μη έντυπο υλικό.

Οι έντυπες συλλογές είναι σημαντικές για την ΣΒ. Ανάλογη Σπουδαιότητα όμως θα αποκτούν και οι Ψηφιακές Συλλογές.

Η έμφαση πρέπει να δοθεί στην ποιότητα της συλλογής και όχι στην ποσότητα.

Η Κτιριακή υποδομή της ΣΒ

Η εικόνα Βιβλιοθήκης, ως μέρος όπου οι μαθητές μελετούν ατομικά και ήσυχα καθισμένοι στα καθίσματά τους αλλάζει, καθώς η εξοικείωση με περιβάλλοντα πολυμέσων και εργασία σε ομάδες απαιτούν νέο τρόπο οργάνωσης του χώρου, με ανάγκη για ήσυχες γωνιές μάθησης, χώρο για ομαδική εργασία, χώρο για μάθημα χρήσης των πηγών, χώρους όπου οι μαθητές θα μπορούν ακόμη να ακούν μουσική κ.α.

Ως εκ τούτου πρέπει να προσδιορίσουμε το μέγεθος του χώρου που χρειάζεται η ΣΒ, την προοπτική ενοποίησης της με το εργαστήριο Η/Υ και πρόσβασης στο Διαδίκτυο κ.α.

Η Σχολική Βιβλιοθήκη πρέπει να αποτελεί έναν ζωντανό μαθησιακό και κατ' ουδένα τρόπο αποθηκευτικό χώρο.

Διαδικτυακή Βιβλιοθήκη

Οι σχολικές βιβλιοθήκες έχουν ήδη γίνει υβριδικές με τη συνεχώς αυξανόμενη χρήση ψηφιοποιημένου υλικού.

Για τις ανάγκες των σχολικών βιβλιοθηκών θα ήταν σκόπιμη η δημιουργία μίας Διαδικτυακής Βιβλιοθήκης η οποία σε πρώτη φάση θα περιέχει το ήδη υπάρχον εκπαιδευτικό υλικό που έχει παραχθεί από εκπαιδευτικούς, αλλά σήμερα είναι διάσπαρτο στο διαδίκτυο και δύσκολα προσβάσιμο, και σε δεύτερη φάση με τον εμπλουτισμό της με ηλεκτρονικά βιβλία από το εμπόριο.

Μέσω της Διαδικτυακής Βιβλιοθήκης οι σχολικές βιβλιοθήκες θα προωθούν λογισμικό ανοικτού κώδικα που διανέμεται δωρεάν και νομίμως, είναι ασφαλές και σταθερό, μπορεί να προσαρμοστεί στις ιδιαίτερες ανάγκες του χρήστη και είναι διαθέσιμο και σε μαθητές

που δεν έχουν την οικονομική άνεση να αγοράσουν το αντίστοιχο "εμπορικό" [proprietary].

Η ΣΒ θα αναπτύσσει συνεργασίες με άλλες κατηγορίες Βιβλιοθηκών (Δημόσιες, Δημοτικές, Ακαδημαϊκές κ.α.) για συντονισμένη υποστήριξη των μαθητών στις ανάγκες τους και συντονισμένη ανάπτυξη των συλλογών τους.

Το Προσωπικό της ΣΒ

Το προσωπικό της ΣΒ θα καθοδηγεί τους μαθητές στον εντοπισμό, την αξιολόγηση και τη χρήση των πληροφοριακών πηγών. Θα εντοπίζει, επιλέγει, εξασφαλίζει την πρόσβαση και θα αξιολογεί της πληροφορικές πηγές που έχει ανάγκη το Σχολείο. Θα παρακολουθεί την ηθική χρήση της πληροφορίας κάθε μορφής, θα καθορίζει τις πολιτικές της Βιβλιοθήκης και της Πληροφορικής υποδομής του Σχολείου. Θα οργανώνει βιβλιοθηκονομικά τις πληροφορικές πηγές της Βιβλιοθήκης και θα λειτουργεί τις υπηρεσίες της Βιβλιοθήκης (δανεισμό, πληροφόρηση, καθοδήγηση, εκπαίδευση στη χρήση των πηγών κ.α.

Ο υπεύθυνος της ΣΒ θα έχει το ρόλο του:

α) Εκπαιδευτικού

που θα οργανώνει υποδειγματικές διδασκαλίες συνεργαζόμενος με συναδέλφους του εκπαιδευτικούς, θα αξιολογεί, επιλέγει & παράγει εκπαιδευτικό υλικό εφαρμόζοντας, από άποψη διδακτικής μεθοδολογίας, την ερευνητική/βιωματική/συνεργατική προσέγγιση κ.α.

β) Σχολικού Βιβλιοθηκονόμου

που θα οργανώνει τις πηγές της Βιβλιοθήκης, καταλογογράφηση του υλικού, δανεισμούς, ανάπτυξη συλλογής, αξιολόγηση, στατιστικά κ.α.

γ) Καλού γνώστη των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)

καθώς θα χρησιμοποιεί το πρόγραμμα αυτοματισμού βιβλιοθήκης, θα αξιολογεί, επιλέγει, παράγει εξατομικευμένο ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό, θα φροντίζει για τη ζωντανή παρουσία της βιβλιοθήκης στον κυβερνοχώρο κ.α.

Ο υπεύθυνος της ΣΒ πρέπει να διαθέτει γνώσεις παιδαγωγικών, πληροφορικής και βιβλιοθηκονομίας. Ως εκ τούτου θα πρέπει να

απαντήσουμε στο ερώτημα κατά πόσον ο υπεύθυνος της ΣΒ θα είναι εκπαιδευτικός, Βιβλιοθηκονόμος ή Συνδυασμός των Δύο (Εκπαιδευτικός & Βιβλιοθηκονόμος).

Διοικητική Υποστήριξη των ΣΒ

Οι αρμοδιότητες για την συνολική επίβλεψη του συστήματος των Σχολικών Βιβλιοθηκών της χώρας θα ανατίθεται στο Συμβούλιο Σχολικών Βιβλιοθηκών του ΥΠΔΒΜΘ που θα συγκροτηθεί για τον σκοπό αυτό.

Το Συμβούλιο των Σχολικών Βιβλιοθηκών θα εκπροσωπείται στο Εθνικό Συμβούλιο Βιβλιοθηκών που θα έχει την ευθύνη του συντονισμού και της εποπτείας του Εθνικού Δικτύου Βιβλιοθηκών της Χώρας.

Σε κάθε Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης θα λειτουργεί γραφείο στήριξης των ΣΒ με την απασχόληση βιβλιοθηκονόμων, τεχνικών υπολογιστών, ή καθηγητών πληροφορικής σε συνεργασία με το τοπικό ΚΕ.ΠΛΗ.ΝΕ.Τ. για την τεχνική υποστήριξη των ΣΒ της Περιφέρειας.

Ερωτήματα

Η υποβολή προτάσεων και παρατηρήσεων αφορά όλα όσα συγκροτούν τη ΣΒ δηλαδή τη φύση και το μέγεθος των συλλογών της, την κτιριακή της υποδομή, την οργάνωση και τις προσφερόμενες υπηρεσίες και το προσωπικό που θα την λειτουργεί.

Στοιχείο προς διερεύνηση αποτελεί επίσης η διοικητική διάρθρωση του όλου συστήματος των Σχολικών Βιβλιοθηκών, η διοικητική τους εποπτεία, ο τρόπος περιφερειακής οργάνωσης του συστήματος, η τεχνική και λειτουργική τους υποστήριξη κ.α.

Συλλογές-Οργάνωση Λειτουργία

Ως εκ τούτου πρέπει να απαντηθούν ερωτήματα όπως :

1. Ποια πρέπει να είναι η φύση των συλλογών της ΣΒ; (Έντυπες; Ηλεκτρονικές; Ελληνικό Ψηφιακό περιεχόμενο;)
2. Περιορισμένες έντυπες συλλογές;

3. Μεγαλύτερη εξάρτηση από ηλεκτρονικές πηγές πληροφόρησης;
4. Επιλογή από ποιόν;
5. Με ποια κριτήρια;
6. Παραδοσιακή Λειτουργία;
7. Έμφαση στην πληροφόρηση;
8. Εκπαίδευση στην εύρεση και αξιολόγηση των πηγών;

Χαρακτήρας της ΣΒ

Η ΣΒ να αποτελεί ουσιαστική υποδομή για τη στήριξη της εκπαιδευτικής και μαθησιακής διαδικασίας του σχολείου.

Η Σχολική Βιβλιοθήκη θα :

1. Υποστηρίζει πληροφοριακά και τεχνολογικά τις εκπαιδευτικές και μαθησιακές ανάγκες του σχολείου
2. Λειτουργεί ως το τεχνολογικό κέντρο του σχολείου.
3. Είναι μαθησιακός και όχι αποθηκευτικός χώρος.
4. Είναι το Κέντρο Μέσων Μάθησης (School Media Center) του Σχολείου παρά Σχολική Βιβλιοθήκη.
5. Αναπτύσσει τις δεξιότητες των μαθητών στην ανεύρεση, αξιολόγηση και σύνθεση της πληροφορίας.
6. Προάγει την αγάπη για την ανάγνωση
7. Υποστηρίζει την Ερευνητική/Βιωματική Μάθηση.

Προσωπικό (Εκπαιδευτικό και γνωστικό υπόβαθρο)

Το προσωπικό της ΣΒ θα:

1. Συμβάλει στη διαμόρφωση του προγράμματος του Σχολείου και στην ανάθεση εργασιών στους μαθητές.
2. Καθοδηγεί τους μαθητές στον εντοπισμό, την αξιολόγηση και τη χρήση των πληροφοριακών πηγών
3. Εντοπίζει, επιλέγει, εξασφαλίζει την πρόσβαση και αξιολογεί της πληροφορικές πηγές που έχει ανάγκη το Σχολείο.
4. Παρακολουθεί την ηθική χρήση της πληροφορίας κάθε μορφής.
5. Καθορίζει τις πολιτικές της Βιβλιοθήκης και της Πληροφορικής υποδομής του Σχολείου
6. Οργανώνει βιβλιοθηκονομικά τις πληροφορικές πηγές της Βιβλιοθήκης.
7. Λειτουργεί τις υπηρεσίες της Βιβλιοθήκης (δανεισμό, πληροφόρηση, καθοδήγηση, εκπαίδευση στη χρήση των πηγών κ.α.)

Το προσωπικό της ΣΒ πρέπει να είναι:

1. Εκπαιδευτικός;
2. Βιβλιοθηκονόμος;
3. Συνδυασμός; (Εκπαιδευτικός & Βιβλιοθηκονόμος;)

Χώρος Βιβλιοθήκης

1. Χαρακτηριστικά των χώρων της Σχολικής Βιβλιοθήκης
2. Πόσος χώρος χρειάζεται;
3. Ενοποίηση με το εργαστήριο Η/Υ και πρόσβασης στο Διαδίκτυο;
4. Κατανομή του χώρου για αναγνωστήριο, έντυπες συλλογές, ηλεκτρονική πληροφόρηση, αίθουσα Η/Υ, ομαδική εργασία κ.α.;